

HISTORIE EUROREGIONU PRADĚD

Blízké vazby mezi lidmi žijícími v sousedních oblastech rozhodly o vzniku nových směrů ve vnitřní a vnější politice států těžících ze společných činností. Významnou roli v těchto aktivitách hrály regiony hraniční a přeshraniční spolupráce plnící role mostů podél hranic a umožňující vznik příležitostí pro hospodářský rozvoj v těchto oblastech. Rozpad socialistického realismu ve střední a východní Evropě vedl k normalizaci vztahů mezi zeměmi regionu. Vzájemná spolupráce zemí (Visegrádská čtyřka, Středoevropská iniciativa, CEFTA) a jejich touha začlenit se mezi západní struktury vedly k potřebě jiného vnímání státních hranic než v minulosti.

Snaha o vzájemnou spolupráci příhraničních regionů, založených na stávajících evropských modelech se uskutečňuje od začátku 90. let také na česko-polském pohraničí. V regionech započalo spontánní navazování přeshraničních kontaktů přes regionální a místní správní orgány, organizace společenské, hospodářské, svazky obcí a jiné¹. Tyto počáteční iniciativy však nedržely krok s právními předpisy transhraniční spolupráce. Teprve v letech 1993 a 1994 Polsko ratifikovalo základní evropské dokumenty: Evropskou chartu místní samosprávy a Evropskou rámcovou úmluvu o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady, často nazývanou Madridská úmluva, která stanoví zásady fungování euroregionů. Madridská úmluva byla přijata 21. května 1980 členy Rady Evropy během čtvrté konference ministrů odpovědných za místní instituce. Přeshraniční spolupráce je zde definována jako jakékoli opatření na posílení a podporu sousedských vztahů, které nemají vliv na vnitrostátní právo jednotlivých zemí.

Euroregiony jsou definovány jako oblasti dobrovolné přeshraniční spolupráce územních samosprávných celků dvou nebo více zemí. Představují institucionální formu spolupráce, jejichž cílem je rozvoj oblasti příhraničního regionu. V současné době jsou na všech polských státních hranicích oblasti s euroregionální spoluprací. Prvním euroregionem, založeným 21. prosince 1991, byl Euroregion Nisa, který je tvořen oblastmi patřícími do tří zemí: české, polské a německé. V jeho stopách pokračovaly místní orgány samosprávy na území současného Euroregionu Praděd. Myšlenka sblížení mezi Polskou a Českou republikou na území Jeseníků vyvstala v roce 1990, kdy místní orgány navázaly první kontakty. S větší iniciativou přišli zástupci samosprávy města Jeseník, kteří zorganizovali 21. června 1991 konferenci se zástupci měst a obcí na Jesenicku a okolních měst a obcí vojvodství Wałbrzyského a Opolského. Představitelé měst a obcí došli k závěru, že přirozené přeshraniční spolupráci brání příliš těsná státní hranice a celní předpisy v platném znění. Východiskem k překonání těchto překážek se mělo stát postupné otevřání nových hraničních přechodů po železnici, silnici a pro pěší dopravu. Ekonomickým subjektům podnikajícím v této oblasti měla být poskytnuta celní koncese. Další společné projekty by se měly zaměřovat na ochranu životního prostředí. Partnerská spolupráce se má v neposlední řadě soustředit také na posílení vzájemných vztahů obyvatel žijících na obou stranách hranice pořádáním a podporou společných akcí v oblasti cestovního ruchu, sportu, kultury a vzdělávání. Na konferenci bylo uznáno, že zárukou rozvoje vzájemné hospodářské spolupráce je navazování kontaktů mezi podniky, které by měly být podpořeny formou pořádání veletrhů a budováním informačních center².

Další regionální konference se konaly 13. srpna 1991 v Javorníku a 28. září 1991 v Jeseníku. Zaměřily se především na projekty plánovaných hraničních přechodů spolu s celní a silniční infrastrukturou.

¹ A. Skrzypko: *Euroregiony z udziałem podmiotów polskich jako forma współpracy transgranicznej*- Sprawy Międzynarodowe nr 3/1994, str. 46-47

² R. Roszkowski: *Euroregion Pradziad - broszura informacyjna* str. 1, Prudnik 2000 r.

V Jeseníku se zavázali zástupci devíti polských obcí k vytvoření svazku, který bude partnerem pro již existující svazek v okrese Jeseník. Tímto krokem započalo vytváření česko-polského regionu.

V roce 1992 pokračovalo úsilí o institucionalizaci spolupráce. Zástupci místních samospráv na území vojvodství Wałbrzyského a Opolského podepsali 12. září ve Walbrzychu se zástupci českých obcí z města Rychnov "Dohodu o přeshraniční vzájemné spolupráci" a "Prohlášení o zřízení přeshraničního Svazu měst a obcí Česko-Polsko". Díky tomu došlo k posílení přímých kontaktů regionů Nysa a Prudnik se sousedními regiony Jeseník a Bruntál. Na podzim roku 1992 vznikla polsko-česká komise samospráv pro rozvoj příhraniční spolupráce v regionu jesenicko – nyském. Na činnostech komise se podíleli představitelé vládních stran obou států. Za polskou stranu se stali patronem Sdružení obcí opolského Slezska a místní samospráva vojvodství opolského. Komise aktivně fungovala v období 1993–1996. Zabývala se především ochranou životního prostředí (práce na konceptech výstavby čistírny odpadních vod a kanalizace), cestovním ruchem (polsko-český turistický průvodce), vytvořením hraničních přechodů a rozvojem spolupráce v oblasti podnikání.

Partnerská spolupráce se rozšířila na další obce například Głucholazy s Mikulovicemi, Zlatými Horami a Jeseníkem, Nysa se Šumperkem, Paczków s Javorníkem. Také samosprávy na regionální úrovni posílily své vztahy a podepsaly 26. června 1996 dohodu o příhraniční spolupráci. Dohoda byla podepsána hejtmanem vojvodství opolského a starosty měst: Bruntál, Jeseník, Opava a Šumperk.

Na podzim roku 1995 byly zahájeny práce na konceptu "Strategie rozvoje obcí Země Nyská". Práce na něm byly dokončené na počátku roku 1997, a jedním z jeho výsledků byl návrh na vytvoření euroregionu. Tento projekt byl prezentován 4. prosince 1996 v Nysie zástupcům měst a obcí u polských hranic. Byla vytvořena iniciativní skupina tvořená zástupci obcí Głucholazy, Nysa, Krapkowice, Otmuchow, Prudnik a Jeseník. Tato skupina se setkala 7. ledna 1997 v Jeseníku s představiteli českých obcí a bylo dohodnuto zřízení euroregionu s názvem Euroregion N–S (severo-jižní osa a první písmena měst: Nysa a Šumperk). Mezi hlavní aktivity nové struktury patřilo společné územní plánování, rozvoj hraniční infrastruktury, obchodu, školství, cestovního ruchu, ochrany životního prostředí, sociální péče a humanitární pomoci. Byly zde vymezeny legislativní základy euroregionu, způsob jmenování a územní pokrytí.

4. března 1997 se v Prudníku konala další organizační schůzka. Za českou stranu se zúčastnili zástupci sdružení obcí: bruntálských, jesenických, rýmařovských a také starosta Města Albrechtice. Polskou stranu reprezentovalo Sdružení hospodářského rozvoje obcí Biała, Głogówek, Lubrza a Prudnik, Země Nyské (která sdružuje: Nysa, Głucholazy a Korfantów). Z této spolupráce vzešla smlouva o vypracování dohody o rozvoji přeshraniční spolupráce odborů a sdružení obcí Slezska opolského a sdružení měst a obcí okresů Bruntál a Jeseník. Mimo jiné byl ujednán způsob jmenování přípravné skupiny této dohody. V Bruntále byl následně dne 11. června přijat název pro vznikající Euroregion – "Praděd", odvozený od nejvyššího vrcholu Jeseníků (1491 m).

Rámcová dohoda o založení Euroregionu Praděd byla podepsána 2. července 1997 v Jeseníku. Podepsali ji zástupci Sdružení rozvoje obcí Povodí Osoblahy (nový název Asociace pro rozvoj Osoblažska) a Unie cestovního ruchu Nyské Země za polskou stranu a asociací českých obcí a okresů Bruntál a Jeseník. Zpočátku tvořily Euroregion na polské straně obce: Biała, Głogówek, Głucholazy, Korfantów, Krapkowice, Lubrza, Nysa, Prudnik a Strzeleczki. Na české straně dohodu přijalo 60 obcí, patřících do sdružení obcí: bruntálských, jesenických, osoblažských, rýmařovských a veronských, včetně měst Bruntál, který se stal prvním hlavním městem české části euroregionu, Jeseník, Javorník, Vidnava, Žulová, Osoblaha, Rýmařov,

Vrbno pod Pradědem, Zlaté Hory a Město Albrechtice. Šumperk do Euroregionu Praděd nevstoupil, jelikož byl začleněn do dříve vzniklého Euroregionu Glacenis. V preambuli rámcové dohody je napsáno: "Svazky a sdružení obcí Opolského Slezska a sdružení měst a obcí okresů Bruntál, Jeseník, dále jen zúčastněné strany, podporující myšlenku přeshraniční spolupráce, podporující myšlenku sjednocené Evropy, s cílem rozvíjet přátelské a vzájemně prospěšné vztahy mezi Českou republikou a Polskem a zachovávat společné kulturní dědictví příhraničních oblastí, s přihlédnutím k rozhodnutí Evropské rámcové dohody o spolupráci za hranicemi mezi subjekty a územními celky, která byla přijata Evropskou radou v roce 1980, rozhodla vytvořit Euroregion na soutoku Moravy, Slezska a Slezska opolského – Euroregion Praděd"³. Na základě rámcové smlouvy je cílem euroregionu podpořit spolupráci mezi oběma stranami v ekonomickém rozvoji a zlepšovat kvalitu života lidí, územním plánováním, výstavbou a přizpůsobením přeshraničních struktur, ochranou životního prostředí, předcházením katastrofám a likvidací jejich následků, rozvojem kulturní výměny a cestovního ruchu, která podporuje společné kulturní dědictví, usnadňováním mezilidských vztahů, sociální a humanitární pomoc.

Za účelem posílení spolupráce polské části Euroregionu bylo dne 7. ledna 2000 vytvořeno Sdružení polských obcí Euroregionu Praděd (SGPEP), s právní subjektivitou sdružující 14 obcí, které jsou členy – zakladateli. Jedná se o obce: Biała, Głogówek, Głucholažy, Korfantów, Krapkowice, Lubrza, Łambinowice, Nysa, Opole, Paczków, Prószków, Prudnik, Strzeleczki, Walce. Výkonným ředitelem sdružení byl zvolen pan Marek Radom – tajemník města Prudnik.

Euroregion se z územního pohledu vyvíjel systematickým způsobem. V současné době zahrnuje 34 obcí na polské straně a 73 obcí na straně české. Euroregion Praděd se rozkládá na ploše zhruba 7 000 km² a žije zde přes 700 tisíc obyvatel.

Organizační struktura Euroregionu Praděd je tvořena orgány, které jsou společné pro obě strany a také individuální pro každou z nich. Každá strana volí ze svých delegátů předsedu a dva místopředsedy. Zvolení členové se stanou automaticky členy Euroregionu Praděd. Ti pak řídí každodenní činnost Euroregionu a zastupují ho navenek. Orgány pro jednotlivé státy jsou: Valná hromada, Rada Euroregionu, výbor pro audit, tajemník a pracovní skupiny. Valná hromada je nejvyšším orgánem. Určuje cíle pro národní části euroregionu, rozhoduje o finančních otázkách (zpočátku také o členství) a jmenuje výkonný orgán Radu Euroregionu. Členové Rady jsou rovněž členy Parlamentu euroregionu a předseda a dva zástupci jsou součástí Prezidia Euroregionu. V současné době na polské straně, po vzniku Svazu polských obcí Euroregionu Praděd, převzalo exekutivní funkce vedení sdružení. Sídlem polské části Euroregionu se stal Prudnik – české části Bruntál, a od roku 2002 Vrbno pod Pradědem. První setkání Parlamentu euroregionu se konalo 7. května 1998 v Nyse, kde byl přijat statut euroregionu, pravidla zasedání Parlamentu. Byl zde zvolen předseda Parlamentu s ročním mandátem, kterým byl jmenován Jan Szawdylas – tehdejší starosta Głucholaž – předseda Rady polské části Euroregionu. V současné době je předsedou představenstva a předsedou Euroregionu pan Radosław Roszkowski.

Mezi základní úkoly, kterými se zabývá Euroregion Praděd, patří:

- rozvoj cestovního ruchu a hraničních přechodů,
- výměna kulturní, sportovní a rekreační, se zvláštním zaměřením na děti a mladé lidi,
- rozvoj vzdělávání,
- získávání a výměnu informací z oblasti cestovního ruchu, ekonomiky,

³ Ramcová dohoda o založení česko-polského Euroregionu Praděd, Jeseník, 2. července 1997

- rozvoj technické infrastruktury v příhraničních oblastech, rozvoj pozemní komunikace a územní plánování,
- ochrana životního prostředí a vzájemná pomoc v případě katastrof a živelních pohrom,
- propagace Euroregionu, členských obcí a myšlenka evropské integrace,
- snaha o společné kulturní dědictví obou států,
- podpora podnikání a boj proti nezaměstnanosti,
- rozvoj a usnadňování mezilidských vztahů,
- hospodářský rozvoj příhraničních oblastí,
- podpora organizací o podobných cílech jako Euroregion.

Od roku 1996 až do současnosti fungovaly tři programy EU na podporu rozvoje přeshraniční spolupráce: PHARE CBC 1996, 1999–2003, INTERREG IIIA 2004–2006 a POWT 2007–2013. V rámci programu přeshraniční spolupráce Phare bylo zrealizováno 97 projektů v celkové výši 566 000 EUR z finančních prostředků Evropské unie, zatímco v rámci Iniciativy Společenství INTERREG IIIA bylo dokončeno 64 projektů v celkové výši 539 000 EUR. V současné době, v rámci Operačního programu přeshraniční spolupráce jsou realizovány 584 projekty v hodnotě 7 410 000 EUR.

HISTORIA EUROREGIONU PRADZIAD

Potrzeba kontaktów między ludźmi zamieszkającymi sąsiednie tereny zdeterminowała powstanie w polityce wewnętrznej i zewnętrznej państw nowych kierunków, zmierzających do czerpania korzyści ze wspólnie podejmowanych działań. Dużą rolę w tych działań odegrały regiony graniczne i transgraniczne spełniające wzduż granic rolę pomostów i stwarzające tym samym szansę rozwoju gospodarczego tych obszarów. Upadek realnego socjalizmu w Europie Środkowo-Wschodniej doprowadził do normalizacji stosunków między państwami tego obszaru. Kooperacja państw w ramach regionu (Grupa Wyszehradzka, Inicjatywa Środkowoeuropejska, CEFTA) oraz ich dążenie do integracji ze strukturami zachodnimi zrodziły konieczność innego niż poprzednio traktowania granic państwowych.

Wspólne działania regionów przygranicznych, oparte o istniejące wzory europejskie, podejmowane są od początku lat dziewięćdziesiątych również na pograniczu polsko-czeskim. Wyraziły się one w spontanicznym nawiązywaniu kontaktów ponadgranicznych przez terenowe władze administracyjne i samorządowe, organizacje społeczne, gospodarcze, związki gmin i inne¹. Za tymi inicjatywami nie nadały unormowania prawne współpracy transgranicznej. Dopiero w latach 1993 i 1994 Polska ratyfikowała podstawowe dokumenty europejskie dotyczące tej problematyki: Europejską Kartę Samorządu Terytorialnego oraz Europejską Konwencję Ramową o współpracy transgranicznej między wspólnotami i władzami terytorialnymi, nazywaną często Konwencją Madrycką, która ustala zasady działania Euroregionów. Przyjęta została przez członków Rady Europy już podczas IV konferencji ministrów odpowiedzialnych za instytucje lokalne 21 maja 1980 roku. Współpracę transgraniczną określono tam jako każde uzgodnienie mające na celu umocnienie i dalszy rozwój sąsiedzkich kontaktów, które nie naruszają prawa wewnętrznego poszczególnych państw.

Euroregiony są definiowane jako obszary dobrowolnej współpracy przygranicznej jednostek samorządu terytorialnego dwóch lub więcej państw. Są zinstytucjonalizowaną formą tej współpracy. Celem tworzenia euroregionów jest szeroko pojęty rozwój obszarów przygranicznych. Obecnie na każdej granicy polskiej znajdują się obszary współpracy euroregionalnej. Jako pierwszy powstał 21 grudnia 1991 roku Euroregion Nysa, który skupia tereny należące do trzech państw: Czech, Polski i Niemiec. W jego ślady poszły również władze samorządowe na obszarze obecnego Euroregionu Pradziad. Ideę zbliżenia i współpracy pomiędzy Polską i Czechami w rejonie Jesioników oraz pierwsze kontakty podjęły władze samorządowe obu stron już w 1990 roku. Z inicjatywą pierwszego, dużego spotkania wyszły władze Jesenika, organizując 21 czerwca 1991 roku konferencję z udziałem przedstawicieli miast i gmin regionu jesiennickiego oraz sąsiadujących miast i gmin województwa opolskiego i wałbrzyskiego. Konferencja uznała, że: naturalną współpracę obszarów przygranicznych utrudnia zbyt szczelna granica państwową oraz obowiązujące przepisy celne. Przeszkody te należy pokonywać przez otwieranie nowych przejść granicznych drogowych, kolejowych, a także dla ruchu pieszego. Współpracującym w regionie podmiotom gospodarczym powinny być przyznane ulgi celne, a ochrona środowiska wymaga wspólnych przedsięwzięć. Konieczne jest zacieśnianie kontaktów osobistych społeczności zamieszkałych po obu stronach granicy przez organizowanie i wspieranie wspólnych przedsięwzięć w dziedzinie turystyki, sportu, kultury i oświaty. Uznano, iż gwarancją rozwoju współpracy gospodarczej są bezpośrednie kontakty przedsiębiorstw, które należy ułatwić przez organizację imprez targowych i ośrodków informacji gospodarczej².

¹ A. Skrzydło: *Euroregiony z udziałem podmiotów polskich jako forma współpracy transgranicznej*- Sprawy Międzynarodowe nr 3/1994, str. 46-47

² R. Roszkowski: *Euroregion Pradziad - broszura informacyjna* str. 1, Prudnik 2000 r.

Kolejne konferencje regionalne odbyły się 13 sierpnia 1991 roku w Javorniku i 28 września 1991 roku w Jeseniku, a poświęcone były przede wszystkim projektom planowanych przejść granicznych wraz z infrastrukturą celną i drogową. W Jeseniku przedstawiciele 9 gmin polskich zobowiązały się do utworzenia związku, który będzie partnerem dla utworzonego już związku okręgu jesenickiego. Miało to stanowić pierwszy krok do utworzenia w przyszłości wspólnego regionu polsko-czeskiego.

W 1992 roku kontynuowane były działania zmierzające do instytucjonalizacji współpracy. W dniu 12 września w Wałbrzychu przedstawiciele samorządów terytorialnych z terenu województw wałbrzyskiego i opolskiego podpisali z przedstawicielem gmin czeskich reprezentowanym przez miasto Rychnov „Porozumienie o ponadgranicznej współpracy wzajemnej” oraz „Deklarację o utworzeniu Ponadgranicznego Związku Miast i Gmin Czechy–Polska”. Dzięki niej zacieśniły się bezpośrednie kontakty rejonu Nysy i Prudnika z sąsiadującymi regionami Jesenika i Bruntala. Jesienią 1992 roku powołano Polsko-Czeską Komisję Samorządową ds. Współpracy Transgranicznej w Rejonie Jesenicko-Nyskim. W jej pracach uczestniczyli przedstawiciele stron rządowych obu krajów, a po stronie polskiej patronował im Związek Gmin Śląska Opolskiego i Sejmik Samorządowy tego województwa. Komisja aktywnie funkcjonowała w latach 1993–1996 podejmując wiele działań w zakresie: ochrony środowiska (prace nad koncepcjami budowy oczyszczalni i kanalizacji), turystyki (polsko-czeski informator turystyczny), tworzenia przejść granicznych i rozwoju współpracy w dziedzinie przedsiębiorczości.

Współpraca partnerska podejmowana była przez kolejne gminy, np. Głucholaży z Mikulovicami, Złatymi Horami i Jesenikiem, Nysa z Szumperkiem, Paczków z Javornikiem. Także władze regionalne szczebla rządowego zacieśniały kontakty podpisując 26 czerwca 1996 roku porozumienie o współpracy transgranicznej. Porozumienie to zostało zawarte przez wojewodę opolskiego ze starostami powiatów: Bruntal, Jesenik, Opava i Szumperk.

Jesienią 1995 roku rozpoczęły się prace nad koncepcją „Strategii rozwoju gmin Ziemi Nyskiej”. Prace nad nią zakończyły się na początku roku 1997, a jednym z jej efektów był projekt utworzenia euroregionu. Ten w pełni dojrzały projekt został przedstawiony 4 grudnia 1996 roku w Nysie reprezentantom miast i gmin polskiego pogranicza. Powołana grupa inicjatywna, w skład której weszli przedstawiciele gmin: Głucholaży, Krapkowice, Nysa, Otmuchów, Prudnik i Jesenik spotkała się w dniu 7 stycznia w Jeseniku z przedstawicielami gmin czeskich, którzy zaakceptowali propozycję. Zakładała ona utworzenie euroregionu pod nazwą Euroregion N–S (od osi północ-południe oraz od pierwszych liter miast: Nysa i Szumperk). Podstawowymi działaniami nowej struktury miało być wspólne planowanie przestrzenne, rozwój infrastruktury granicznej, handlu, oświaty, turystyki, ochrony środowiska, pomocy socjalnej i humanitarnej. Określono podstawy prawne euroregionu, tryb jego powołania i zasięg terytorialny.

W dniu 4 marca 1997 roku w Prudniku odbyło się kolejne spotkanie organizacyjne. Ze strony czeskiej wzięli w nim udział przedstawiciele stowarzyszeń gmin: bruntalskich, jesenickich i rymarzowskich oraz starosta Města Albrechtice, a ze strony polskiej: Stowarzyszenia Rozwoju Gospodarczego Gmin Biała, Głogówek, Lubrza i Prudnik, Ziemi Nyskiej (skupiającej: Nysę, Głucholaży i Korfantów). Podpisano umowę o opracowaniu porozumienia o współpracy transgranicznej związków i stowarzyszeń gmin Śląska Opolskiego oraz stowarzyszeń miast i gmin powiatów Bruntal i Jesenik. Określono w niej m.in. tryb powołania Grupy Przygotowawczej Porozumienia. W toku prac Grupy 11 czerwca w Bruntalu przyjęta została bardziej kompromisowa nazwa dla tworzącego się euroregionu – „Pradziad”, pochodząca od najwyższego szczytu górs Jesioników (1491 m. n.p.m.).

Umowa ramowa o utworzeniu Euroregionu Pradziad podpisana została w dniu 2 lipca 1997 roku w Jeseniku. Podpisali ją przedstawiciele Stowarzyszenia Rozwoju Gmin Dorzecza Osobłogi (nowa nazwa Stowarzyszenia Rozwoju Gospodarczego) i Unii Turystycznej Ziemi Nyskiej ze strony polskiej oraz stowarzyszeń miast i gmin czeskich powiatów Bruntal i Jesenik. W euroregionie ze strony polskiej znalazły się początkowo gminy: Biała, Głogówek, Głucholazy, Korfantów, Krapkowice, Lubrza, Nysa, Prudnik i Strzeleczki. Z czeskiej strony do porozumienia przystąpiło 60 gmin, należących do stowarzyszeń gmin: bruntalskich, jesenickich, osoblażskich, rymarzowskich i verbenskich, między innymi z takimi miastami jak: Bruntal, który stał się pierwszą stolicą czeskiej części Euroregionu oraz Jesenik, Javorník, Vidnava, Žulová, Osoblaha, Rýmařov, Vrbno pod Pradziadem, Zlate Hory i Město Albrechtice. Do „Pradziada” ostatecznie nie przestąpił Szumperk, który wszedł w skład powstałego nieco wcześniej Euroregionu Glacensis. W preambule umowy ramowej czytamy: „Związki i Stowarzyszenia Gmin Śląska Opolskiego i stowarzyszenia miast i gmin powiatów Bruntal, Jesenik, dalej nazywane stronami, wspierające ideę współpracy transgranicznej, wspierające ideę zjednoczenia Europy, dążąc do rozwijania przyjaznych i wzajemnie korzystnych kontaktów między Republiką Czeską a Rzeczypospolitą Polską, dbając o zachowanie wspólnego dziedzictwa kulturowego terenów przygranicznych, a jednocześnie biorąc pod uwagę postanowienie Europejskiej Umowy Ramowej o współpracy przekraczającej granice między jednostkami i organami terytorialnymi, przyjętej przez Radę Europy w 1980 roku zdecydowały utworzyć Euroregion na styku Moraw, Śląska i Śląska Opolskiego – Euroregion Pradziad”³. Zgodnie z umową ramową celem Euroregionu jest wspieranie współpracy obu stron w rozwoju gospodarczym i podnoszeniu poziomu życia, planowaniu przestrzennym; budowie i przysposabianiu struktur transgranicznych, ochronie środowiska naturalnego, zapobieganiu klęskom żywiołowym i likwidacji ich skutków, rozwoju wymiany kulturalnej i turystyki, pielęgnowaniu wspólnego dziedzictwa kulturowego, ułatwianiu kontaktów międzyludzkich, pomocy społecznej i humanitarnej.

Dla usprawnienia działalności polskiej części Euroregionu, w dniu 7 stycznia 2000 roku zostało utworzone, posiadające osobowość prawną, Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pradziad (SGPEP) skupiające wówczas 14 gmin, będących członkami-założycielami. Były to: Biała, Głogówek, Głucholazy, Korfantów, Krapkowice, Lubrza, Łambinowice, Nysa, Opole, Paczków, Prószków, Prudnik, Strzeleczki, Walce. Prezesem Zarządu stowarzyszenia wybrany został pan Marek Radom – sekretarz Gminy Prudnik.

Euroregion pod względem terytorialnym rozwija się w sposób systematyczny. Według stanu w dniu 31.12.2012 r. obejmował on po stronie polskiej 34 gminy i 6 powiatów z terenu województwa opolskiego, a po stronie czeskiej 71 gmin z kraju morawsko-śląskiego i kraju ołomunieckiego (kraj ten jest także członkiem wspierającym Euroregion). Euroregion Pradziad zajmuje powierzchnię ok. 7 tys. km² i zamieszkuje go ponad 700 tys. mieszkańców.

Struktura organizacyjna Euroregionu Pradziad zawiera organy wspólne dla obu części narodowych oraz osobne dla każdej z nich. Każda strona wybiera spośród swoich delegatów przewodniczącego i dwóch wiceprzewodniczących. Stają się oni automatycznie członkami Prezydium Euroregionu, które kieruje bieżącą działalnością Euroregionu i reprezentuje go na zewnątrz.

Organami każdej części narodowej są: Walne Zgromadzenie Członków, Rada Euroregionu, Komisja Rewizyjna, Sekretarz i Grupy Robocze. Walne Zgromadzenie jest organem najwyższym, ustala ono cele i zadania dla narodowej części Euroregionu, decyduje o sprawach finansowych (początkowo też

³ Umowa ramowa o utworzeniu czesko-polskiego Euroregionu Pradziad, Jesenik 2 lipca 1997 r.

o członkostwie) oraz wybiera Radę Euroregionu (organ wykonawczy). Członkowie Rady są równocześnie członkami Parlamentu Euroregionu, a przewodniczący wraz z dwoma zastępcami wchodzą w skład Prezydium Euroregionu. Obecnie, po polskiej stronie, po utworzeniu Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Pradziad funkcje wykonawcze przejął de facto Zarząd Stowarzyszenia. Siedzibą polskiej części Euroregionu stał się Prudnik, czeskiej – Bruntal, a od 2002 roku Vrbno pod Pradziadem. Pierwsze posiedzenie Parlamentu Euroregionu odbyło się 7 maja 1998 roku w Nysie. Przyjęto Statut Euroregionu, Regulamin Posiedzeń Parlamentu oraz dokonano wyboru Przewodniczącego Parlamentu na roczną kadencję, którym został Jan Szawdylas – ówczesny burmistrz Głucholaz – Przewodniczący Rady polskiej części Euroregionu. Obecnie Prezesem Zarządu i Przewodniczącym Parlamentu Euroregionu Pradziad jest pan Radosław Roszkowski.

Podstawowymi zadaniami, którymi zajął się Euroregion Pradziad jest działalność w zakresie:

- rozwoju turystyki i przejść granicznych,
- wymiany kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży,
- rozwoju edukacji,
- pozyskiwania i wymiany informacji turystycznych i gospodarczych,
- rozwoju infrastruktury technicznej terenów przygranicznych, tj. głównie dróg oraz planowania przestrzennego,
- ochrony środowiska oraz ostrzegania i walki z klęskami żywiołowymi,
- promocji Euroregionu, gmin członkowskich oraz idei integracji europejskiej,
- dążenia do zachowania wspólnej spuścizny kulturowej obu narodów,
- wspierania przedsiębiorczości i walki z bezrobociem,
- rozwoju i ułatwiania kontaktów międzyludzkich,
- rozwoju gospodarczego terenów przygranicznych,
- wspierania organizacji o zbliżonych do Euroregionu celach działania.

Od 1996 roku do chwili obecnej funkcjonowały trzy programy pomocowe Unii Europejskiej wspierające rozwój współpracy transgranicznej: PHARE CBC 1996, 1999–2003, INTERREG IIIA 2004–2006 oraz POWT 2007–2013. W ramach Programu Współpracy Przygranicznej Phare zrealizowano 97 projektów na łączną sumę dofinansowania z Unią Europejską 566 000 EUR, natomiast w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG IIIA zrealizowano 64 projekty na łączną sumę dofinansowania 539 000 EUR. Obecnie w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej realizowane są 584 projekty na kwotę dofinansowania 7 410 000 EUR.

HISTORY OF THE PRADĚD EUROREGION

The need for contacts between people living in neighbouring areas has determined the establishment of new directions in internal and external policies of states, aiming to benefit from joint actions. Frontier and cross-border regions, serving as bridges along the borders and thus creating the opportunity for the economic development in these areas, have played an important role in such activities. The collapse of the real socialism in Central and Eastern Europe has led to the normalization of relations between the countries of the region. Cooperation between countries within the region (Visegrad Group, Central European Initiative, CEFTA) and their aspiration to integrate with Western structures have engendered the need for the different, than before, treatment of the state borders.

The joint actions of the border regions, based on the existing european patterns have been taken from the beginning of the nineties also in the borderland between Poland and the Czech Republic. They have expressed in spontaneous establishing of the across border relations by regional and local administrative authorities, social and economic organizations, associations of the municipalities and others (Skrzydło, 1994: 46–47). The legal regulations of the transfrontier cooperation could not keep up with those initiatives. Only in the years 1993 and 1994 Poland ratified the European fundamental documents on this issue: the European Charter on Local Self-Government and the European Outline Convention on transfrontier cooperation between territorial communities or authorities, often called the Madrid Convention, which establishes the principles of activities of the Euroregions. It was already adopted by the members of the Council of Europe at the Fourth Conference of Ministers responsible for local institutions, on May 21, 1980. The transfrontier cooperation was described there as any arrangement aiming to strengthen and foster neighbourly relations, which does not affect the domestic law of an individual country. Euroregions are defined as the areas of a voluntary cross-border cooperation of the local self-government units of two or more countries. They constitute the institutional form of this cooperation. The goal of the establishment of Euroregions is the widely understood development of the borderland. Currently, on all Polish borders there are areas of the Euroregional cooperation. As the first one, the Nysa Euroregion sprung up, on December 21 1991, gathering lands belonging to the three countries: the Czech Republic, Poland and Germany. In its footsteps, the local self-government authorities in the area of the current Praděd Euroregion have followed. The idea of rapprochement and cooperation between Poland and the Czech Republic in the area of Jeseník and the first contacts were already taken by the local self-government authorities of both sides in 1990. The authorities of Jeseník put forward a proposal of the first big meeting, organizing on 21 June 1991 a conference with representatives of towns and communes of the Jeseník region and neighbouring towns and communes of Opolskie and Wałbrzyskie voivodships. The Conference concluded that: ‘too tight state border and customs regulations, in force, hinder a natural cooperation between border areas. These obstacles must be overcome by the opening of the new road and rail border crossings as well as those intended for pedestrian traffic. The economic units should be granted tariff concessions, while protection of the environment requires joint ventures. It is necessary to strengthen personal contacts between communities living on both sides of the border by organizing and promoting joint ventures in the field of tourism, sport, culture and education. It was considered that direct contacts between enterprises were a guarantee of the economic cooperation, and the organization of trade fairs and business information centres should facilitate them (Roszkowski, 2000: 1).

Other regional conferences were held on 13 August 1991 in Javorník and on 28 September 1991 in Jeseník, and focused mainly on projects related to the planned border crossings, including the road and customs infrastructure. In Jeseník, the representatives of nine Polish communes pledged to create an

association that would be a partner for the already established association of the Jeseník district. This was to be the first step to create in the future the common Polish-Czech region.

In 1992, the efforts to institutionalize cooperation were continued. On September 12, in Wałbrzych, representatives of the territorial self-governments of Wałbrzyskie and Opolskie voivodships signed with the representatives of the communes of the Czech Republic, represented by the town of Rychnov the "Agreement on the cross-border mutual cooperation" and the "Declaration on the establishment of the Cross-Border Association of Towns and Communes, the Czech Republic-Poland". Thanks to it, direct contacts of Nysa and Prudnik regions with neighbouring regions of Jeseník and Bruntál have strengthened. In autumn 1992 the Polish-Czech Self-Government Commission on Transfrontier Cooperation in the Jeseník-Nysa Region was established. The government parties' representatives of both countries attended its works and, by the Polish side, these works were held under the patronage of the Association of Communes of Opole Silesia and the Self-Government Council of Opolskie voivodship. The Commission actively operated in the years 1993–1996 taking a number of activities in the area of: the environmental protection (works on the concepts of construction of the waste water treatment plants and the sewage system), tourism (the Polish-Czech tourist guide), the establishment of border crossings and the development of the cooperation in the field of entrepreneurship. The partnership has been adopted by other communes, such as Głucholazy with Mikulovice, Zlaté Hory and Jeseník, Nysa with Šumperk, Paczków with Javorník. Also the regional authorities of government level tightened their relations by signing on June 26, 1996, the agreement on partnership for transfrontier cooperation. This agreement was signed by the governor of Opolskie voivodship with the starosts of Bruntál, Jeseník, Opava and Šumperk districts. In autumn 1995, works began on the concept of the "Development Strategy of the Nysa Land communities". The works on it were completed at the beginning of 1997. One of the strategy's effects was the proposal to establish the Euroregion. This fully mature project was presented on December 4, 1996 in Nysa to the representatives of towns and communes of the Polish borderland. The established initiative group, which included the representatives of the communes: Głucholazy, Krapkowice, Nysa, Otmuchów, Prudnik and Jeseník met on January 7 in Jeseník with the representatives of the Czech communes who accepted the offer. It was intended to establish the Euroregion called N-S Euroregion (from the north-south axis and the first letters of the towns: Nysa and Šumperk). The principal activities of the new structure were to be: the joint development planning, the development of the border infrastructure, trade, education, tourism, environmental protection, social welfare and humanitarian aid. There was determined the legal basis for the Euroregion, the mode of its appointment and its territorial coverage.

On March 4, 1997, in Prudnik, the subsequent organizational meeting took place. It was attended, on the Czech side, by representatives of the associations of communes: of Bruntál, Jeseník and Rýmařov and by the starost of Město Albrechtice and, on the Polish side, by representatives of: the Economic Development Association of communes Biała, Głogówek, Lubrza and Prudnik as well as of the Nysa Land (including: Nysa, Głucholazy and Korfantów). The contract was signed on the elaboration of the transfrontier cooperation agreement between unions and associations of Opole Silesia communes and associations of towns and communes of the Bruntál and Jeseník districts. There was determined in it, among other things, the mode of appointment of the Agreement Preparatory Group. In the course of the Group's works, on June 11, in Bruntál, there was adopted more compromise name for the emerging Euroregion – "Praděd", derived from the highest peak (1491 m above sea level) of the Jeseník Mountains.

The framework agreement on the establishment of the Praděd Euroregion was signed on 2 July 1997 in Jeseník. It was signed by representatives of the Association for the Development of the Osobłoga Basin communes (the new name of the Association of the Economic Development) and of the Tourism Union of

Nysa Land, from the Polish side, and by representatives of the associations of towns and communes of the Czech districts of Bruntál and Jeseník.

Initially, the Euroregion, on the Polish side, was formed by the communes: Biała, Głogówek, Głuchoły, Korfantów, Krapkowice, Lubrza, Nysa, Prudnik and Strzeleczki. On the Czech side, 60 communes joined the agreement. They were members of the associations of the communes: of Bruntál, Jeseník, Osoblaha, Rýmařov and Vrbno pod Pradědem including, among others, the towns of: Bruntál, which became the first capital of the Czech part of the Euroregion, and Jeseník, Javorník, Vidnava, Žulová, Osoblaha, Rýmařov, Vrbno pod Pradědem, Zlaté Hory and Město Albrechtice. Ultimately Šumperk, which was incorporated into the established bit earlier Glacensis Euroregion, did not accede to the "Praděd". The preamble to the framework agreement states:

The Unions and the Associations of Opole Silesia Communes and Associations of Towns and Communes of the Districts of Bruntál and Jeseník, hereafter called the sides, supporting the idea of the transfrontier cooperation, supporting the idea of the unification of Europe, striving to the development of friendly and mutually beneficial relations between the Czech Republic and the Republic of Poland, ensuring the preservation of the common cultural heritage of the border areas, and at the same time, taking into account the decision of the European Framework Agreement on cooperation beyond borders between entities and territorial authorities, adopted by the European Council in 1980, decided to create the Euroregion at the junction of Moravia, Silesia and Opole Silesia – the Praděd Euroregion (see Jeseník Agreement, 1997). According to the framework agreement, the aim of the Euroregion is to promote cooperation between the two sides in: economic development and improvement in people's standard of living, development planning, creation and adaptation of the cross-border structures, environmental protection, natural disaster prevention and liquidation of its consequences, the development of tourism and cultural exchange, preservation of the common cultural heritage, facilitation of interpersonal contacts as well as social and humanitarian aid. In order to facilitate the activities of the Polish side of the Euroregion, on January 7, 2000, there was created the Association of Polish Communes of the Praděd Euroregion with legal personality, which included 14 communes being members-founders. These were: Biała, Głogówek, Głuchoły, Korfantów, Krapkowice, Lubrza, Łambinowice, Nysa, Opole, Paczków, Prószków, Prudnik, Strzeleczki, Walce.

Mr Marek Radom, the secretary of Prudnik Commune, was elected as the President of the Association's Board.

In terms of territory, the Praděd Euroregion has been developing in a consistent way. As on 31.12.2012 it included, on the Polish side, 34 communes and 6 counties of the Opolskie Voivodship and, on the Czech side, 71 communes of the Moravian-Silesian and Olomouc Regions (the last one is also a supporting member of the Euroregion). The Praděd Euroregion covers an area of about 7 thousand square kilometres and is inhabited by over 700 thousand residents.

The organizational structure of the Praděd Euroregion contains joint organs for the both national sides as well as individual for each of them. Each side elects the President and the two Vice-Presidents from among its delegates. They become automatically members of the Presidium of the Euroregion, which directs the daily activities of the Euroregion and represents it externally.

The organs of each national side are: General Assembly of Members, the Council of the Euroregion, the Review Board, Secretary and Working Groups. The General Assembly is the highest body. It establishes goals and objectives for the national side of the Euroregion, decides on financial matters (initially also on the membership) and appoints the Council of the Euroregion (the executive body). Council members are also members of the Parliament of the Euroregion, and the president with the two vice-presidents are part of the

Presidium of the Euroregion. Currently, on the Polish side, after the formation of the Association of Polish Communes of the Praděd Euroregion, the Board of the Association has de facto assumed executive functions. Prudnik has become the seat of the Polish part of the Euroregion and Bruntál – of the Czech part, and since 2002 – Vrbno pod Pradědem. The first meeting of the Parliament of the Euroregion was held on May 7th, 1998 in Nysa. There were adopted the Statute of the Euroregion and the Rules of Meetings of the Parliament. The President, for a one-year term, was elected, who was Mr Jan Szawdylas – the then mayor of Głucholazy – the President of the Council of the Polish section of the Euroregion. At present, Mr Radosław Roszkowski is the Chairman of the Board and the President of the Parliament of the Praděd Euroregion.

The basic objectives, which the Praděd Euroregion has dealt with are the activities in the scope of:

- development of tourism and border crossings,*
- cultural, sports and recreation exchange, with a special focus on children and young people,*
- development of education,*
- acquisition and exchange of tourist and business information,*
- development of the technical infrastructure of the border areas, i.e. mainly roads and town and-country planning,*
- environmental protection as well as alertness and fight against natural disasters,*
- promotion of the Euroregion and the membership communes as well as of the idea of the European integration,*
- aspirations to preserve the common cultural heritage of the two nations,*
- supporting an entrepreneurship and the fight against an unemployment,*
- development and facilitation of interpersonal contacts,*
- the economic development of the border areas,*
- supporting organizations having similar goals to those of the Euroregion.*

Since 1996 up to now there have functioned three assistance programmes of the European Union to support the development of the cross-border cooperation: 1996, 1999–2003 PHARE CBC, 2004–2006 INTERREG IIIA and 2007–2013 POWT. As part of the Phare Cross-Border Cooperation Programme (CBC), 97 projects were executed for the total amount of partial funding from the European Union of EUR 566 000, whereas as part of the Community Initiative Programme INTERREG IIIA, 64 projects were completed for the total amount of partial funding of EUR 539 000. Currently, as part of the Operational Programme of the Cross-Border Cooperation (POWT), 584 projects have been implemented for the amount of partial funding from the European Union of EUR 7 410 000.

REFERENCES

- Jeseník Agreement (1997): *Umowa ramowa o utworzeniu czesko-polskiego Euroregionu Pradziad, Jeseník 2 lipca 1997 r.* [Framework Agreement on the establishment of the Czech-Polish Pradziad Euroregion, Jeseník, July 2, 1997].
- Roszkowski, R. (2000). *Euroregion Pradziad [Pradziad Euroregion]*. Broszura informacyjna, Prudnik , p.1.
- Skrzydło, A. (1994). *Euroregiony z udziałem podmiotów polskich jako forma współpracy transgranicznej [Euroregions with participation of Polish entities as a form of the cross-border cooperation]*. Sprawy Międzynarodowe, 3, 46–47.